

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Lidija Jerkič
državna svetnica

2. 4. 2019

gospod
Alojz Kovšca
predsednik
Državnega sveta Republike Slovenije

Na podlagi 68. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15) vlagam:

- **Pobudo za dopolnitev Etičnega kodeksa državnih svetnikov Državnega sveta Republike Slovenije.**

Lidija Jerkič, l.r.

Priloga: - Predlog dopolnitev Etičnega kodeksa državnih svetnikov Državnega sveta Republike Slovenije

60
LET
STAVBE

PREDLOG DOPOLNITEV ETIČNEGA KODEKSA DRŽAVNIH SVETNIKOV DRŽAVNEGA SVETA REPUBLIKE SLOVENIJE

I. UVOD

Državne svetnice in državni svetniki (v nadaljevanju: državni svetniki) so Etični kodeks državnih svetnikov Državnega sveta sprejeli na 27. redni seji 18. 3. 2015. Etični kodeks vsebuje 8 etičnih načel, in sicer:

- varovanje ugleda,
- lojalnost,
- dostojanstvo,
- odgovornost,
- gospodarnost,
- zloraba funkcije,
- medsebojne odnose in
- ravnanja v Državnem svetu.

Etični kodeks določa vrednostna priporočila – pravila ravnanja in vedenja državnih svetnikov pri opravljanju funkcije. Gre za skupek elementarnih moralnih in etičnih norm, ki so oblikovane z namenom, da bi državni svetniki in Državni svet delovali skladno z vrednotami in merili, ki veljajo znotraj Državnega sveta in širše, v skladu z družbeno priznanimi vzorci obnašanja.

Namen etičnega kodeksa je večplasten, in sicer:

- 1) dopolniti oziroma pojasniti obstoječa pravila ravnanja in s tem podati napotke za ustrezno in pričakovano ravnanje;
- 2) okrepiti zavedanje državnih svetnic in svetnikov o vprašanju integritete;
- 3) pokazati javnosti, da so državni svetniki pripravljene ukrepati za izboljšanje svoje integritete in integritete kolegov, in
- 4) informirati državljane, kakšno ravnanje se lahko pričakuje od izvoljenih predstavnikov.

S tem se zasleduje naslednje cilje:

- 1) krepitev zaupanja ljudi v institucijo, kar lahko vodi ali vsaj pripeva k dvigu ugleda institucije;
- 2) spoštovanje etičnih pravil prispeva k ugledu posameznika samega in skupine, ki ji posameznik pripada, ter
- 3) etična pravila so pomembna tudi za spoštljive in tvorne odnose znotraj Državnega sveta, med državnimi svetniki kot tudi med državnimi svetniki in zaposlenimi.

GRECO je v Drugem poročilu o izpolnjevanju priporočil skupine držav proti korupciji – GRECO za Republiko Slovenijo v četrtem krogu ocenjevanja, št. GrecoRC4(2018)3 z dne 23. 3. 2018 (v nadaljnjem besedilu: Drugo poročilo), ocenil ukrepe, ki so jih slovenski organi oblasti sprejeli v zvezi s priporočili za Slovenijo iz Ocenjevalnega poročila četrtega kroga glede »Preprečevanja korupcije pri poslancih, sodnikih in tožilcih«.

GRECO v Drugem poročilu sicer pozdravlja Etični kodeks, vendar ocenjuje, da je pomanjkljiv v delu, ki se nanaša na področje nasprotja interesov in pomanjkanje mehanizmov nadzora in sankcij. GRECO prav tako priporoča imenovanje posebnega svetovalca, ki bi usmerjal in svetoval članom Državnega sveta o njihovih pravnih dolžnostih v konkretnih okoliščinah, ter vzpostavitev usmerjenega in stalnega obveščanja ter izobraževanja o etiki in integriteti.

Mandatno-imunitetna komisija Državnega sveta Republike Slovenije se je na 3. redni seji 3. 9. 2018 seznanila z Drugim poročilom in predlagala Državnemu svetu, da sprejme sklep, naj strokovna služba Državnega sveta prouči priporočila GRECO ter pripravi morebitne predloge sprememb in dopolnitev Etičnega kodeksa državnih svetnikov Državnega sveta Republike Slovenije. Državni svet je sledil mnenju komisije in je omenjeni sklep sprejel na 10. seji 12. 9. 2018.¹

Strokovna služba je pri pripravi predloga dopolnitev upoštevala tako položaj Državnega sveta v sistemu oblasti, posebno sestavo Državnega sveta in njegove pristojnosti in obstoječi Etični kodeks, ki vsebuje deklaratoren zapis etičnih vrednot.

Predlog obsega dve dopolnitvi Etičnega kodeksa, in sicer **nasprotje interesov (8.a člen)** ter **usposabljanje in zaupno svetovanje (11.a člen)**. Še vedno ostaja odprto vprašanje uveljavitve mehanizmov nadzora in sankcij. V prihodnje strokovna služba predlaga v razmislek ustanovitev posebnega delovnega telesa, ki bi se bilo sposobno odzvati na določena ravnanja, ki bi pomenila morebitno kršitev Etičnega kodeksa in se opredeliti do takšnega ravnanja ter ga obravnavati v anonimizirani obliki.

NASPROTJE INTERESOV

Institut dolžnega izogibanja nasprotju interesov oziroma omejevanja nasprotja interesov pri izvajanju javnih nalog predstavlja enega ključnih stebrov delovanja pravne države, zaupanja v demokratične institucije, transparentnost, enakopravnost in objektivnost odločanja v javnih zadevah ter razpolaganja z javnimi sredstvi. S tega vidika je pomembno tako dejansko nasprotje interesov kot tudi »zgolj« videz nasprotja interesov.² V prvem primeru gre za neposredno zlorabo položaja za zasebne interese oziroma nedovoljeno uporabo javne funkcije. Nasprotje interesov so okoliščine, v katerih zasebni interes uradne osebe vpliva na nepristransko in objektivno opravljanje njenih nalog.

¹ Sklep št. 214-01-5/2018/4, z dne 12. 9. 2018

² Sistemsko načelno mnenje KPK, št. 06211-9/2012/24, z dne 3. 7. 2012

Po drugi strani pa že videz nasprotja interesov, ki ne pomeni nujno vsebinske nepravilnosti ali nezakonnosti, pomembno ogroža javno zaupanje v pravilno, zakonito, transparentno in objektivno izvajanje javne funkcije ali službe, s tem pa zmanjšuje integriteto in verodostojnost tako samega organa kot posamezne funkcije ali službe. Slednje pa je konstitutivni in nujni element delovanja demokratičnih institucij in pravne države.³

Nasprotje interesov je urejeno v Zakonu o integriteti in preprečevanju korupcije, natančneje v 37., 38. in 39. členu zakona. ZIntPK definira nasprotje interesa kot okoliščine, v katerih zasebni interes uradne osebe vpliva ali ustvarja videz, da vpliva na nepristransko in objektivno opravljanje njenih nalog.

Zasebni interes uradne osebe pomeni premoženjsko ali nepremoženjsko korist zanjo, za njene družinske člane in za druge fizične osebe ali pravne osebe, s katerimi ima ali je imela osebne, poslovne ali politične stike.

Skladno s 37. členom ZIntPK morajo državni svetniki biti pozorni na vsako dejansko ali možno nasprotje interesov in morajo storiti vse, da se mu izognejo.

Državni svetniki svoje funkcije ne smejo uporabiti zato, da bi sebi ali komu drugemu uresničili kakšen nedovoljen interes (drugi odstavek 37. člena ZIntPK).

Državni svetnik, ki ob nastopu funkcije ali med njenim izvajanjem ugotovi nasprotje interesov ali možnost, da bi do njega prišlo, mora o tem takoj obvestiti predsednika Državnega sveta v skladu s prvim odstavkom 38. člena ZIntPK. V primeru predsednika Državnega sveta, ta o tem obvesti KPK. Ob tem mora državni svetnik oziroma predsednik Državnega sveta takoj prenehati z delom v zadevi, v kateri je prišlo do nasprotja interesov, razen če bi bilo nevarno odlašati.

Predsednik Državnega sveta oziroma KPK o obstoju nasprotja interesov odloči v 15 dneh in s svojo odločitvijo seznaniti državnega svetnika oziroma predsednika Državnega sveta.

USPOSABLJANJE IN ZAUPNO SVETOVANJE

Državni svet je na 38. seji 16. 3. 2016 na predlog Mandatno-imunitetne komisije sprejel Sklep o dopolnitvi Sklepa o nalogah komisij Državnega sveta Republike Slovenije, s katerim je Mandatno-imunitetna komisija pridobila novo pristojnost svetovanja članom Državnega sveta na področju etike in integritete. Z namenom čim boljšega opravljanja nove pristojnosti so člani Mandatno-imunitetne komisije predlagali, da se na KPK naslovi poziv za organizacijo usposabljanja članov komisije na temo etike, integritete in lobiranja. Komisija je pozvala KPK, naj predloži tudi gradivo v zvezi z etiko in integriteto ter o zakonskih dolžnostih v konkretnih okoliščinah pri stikih članov Državnega sveta z lobisti.

³ Sistemsko načelno mnenje KPK, št. 06211-9/2012/24, z dne 3. 7. 2012

V zvezi s priporočilom, da se za člane Državnega sveta imenuje poseben svetovalec z nalogo usmerjanja in svetovanja, je GRECO pozdravil odločitev Državnega sveta, da komisijo pooblasti za svetovanje članom Državnega sveta o etiki in integriteti, vendar je opozoril, da je treba članom Državnega sveta ponuditi več praktičnih informacij in usmerjenega izobraževanja glede novih vidikov ZIntPK, kakršna so navzkrižje interesov in pravila o lobiranju. Predvsem pa je treba članom Državnega sveta zagotoviti tudi možnost zaupnega svetovanja glede praktičnih posledic njihovih zakonskih dolžnosti v konkretnih okoliščinah. GRECO meni, da čeprav ima KPK, ki je ključni organ za nadziranje izvajanja ZIntPK, pomembno vlogo pri svetovanju in izobraževanju članov parlamenta, pa je naloga parlamenta, da prevzame vodstvo in odgovornost na tem področju. GRECO zato priporoča, da se za člane Državnega sveta:

i) imenuje poseben svetovalec z nalogo usmerjati člane Državnega sveta in jim svetovati glede praktičnih posledic njihovih zakonskih dolžnosti v konkretnih okoliščinah ter

ii) organizira usmerjeno in stalno seznanjanje z etiko in integriteto ter ustrezno usposabljanje.

PRIMERJAVA V DRUGIH DRŽAVAH ČLANICAH EU:

V zadnjih dveh desetletjih smo priča velikemu številu kodificiranja etičnih in profesionalnih pravil obnašanja članov parlamenta. Cilj je preprečitev raznih političnih škandalov, korupcije in dobro delovanje parlamenta kot elementarne institucije demokracije v posamezni državi. Države so s tem namenom sprejele veliko zavez in pravil, s katerimi so na različne načine uredile delovanje članov parlamenta. Kot je razvidno iz nadaljevanja, ena sama najboljša rešitev ne obstaja, ampak se parlamenti problematike urejanja etičnih ravnanj lotevajo na različne načine. Pravila so lahko zapisana v pravilniku, poslovniku itd., najbolj pogosto pa so zapisana v etičnih kodeksih.

Velik trend sprejemanja etičnih kodeksov je viden tudi v skupnosti OSCE (Organization for Security and Cooperation in Europe), saj je v zadnjih nekaj letih 24 od skupno 57 članic sprejelo etične kodekse. Največ so jih sprejeli po letu 2012, in sicer 11. Večina se je odločila, da je etična pravila sprejela v okviru že obstoječih pravilnikov, nekaj manj pa se jih je odločilo za sprejem resolucij.

Z namenom večjega zaupanja javnosti v parlament so začele države sprejemati etične kodekse. Kodeksi vzpostavljajo standarde za člane parlamenta, pojasnjujejo sprejemljive in nesprejemljive oblike vedenja, nasprotja interesov, izjavo o premoženju, darilih, lobiranje, kot tudi zaposlovanje po preteku mandata. Pravila, ki se nanašajo na vedenje članov parlamenta, v praksi obstajajo že od nekdaj. Takšna

pravila so običajno zapisana v poslovniku parlamenta ali so bila zajeta s stalno prakso, kjer so se določenih ravnanj držali kot samoumevnih.

Leta 2012 je bila izdana študija, na podlagi katere je OSCE ugotovil velik pomen etičnih kodeksov za integriteto parlamenta in jih označil kot močan inštrument v boju proti korupciji. V zadnjih šestih letih je OSCE sodeloval pri ureditvi etičnega ravnanja članov parlamenta z zapisom etičnega kodeksa v več kot 12 državah.

Prav tako je tudi GRECO (Group of States against Corruption) opozoril na potrebo po tem, da se v državah, ki jih je ocenjeval leta 2012, v parlamentih sprejmejo pravila glede etičnih načel in pravil obnašanja, ki se pričakuje od članov parlamenta – etični kodeks.

Velikega pomena je tudi nadzor in izvajanje etičnih kodeksov. Poznamo tri načine nadzora: samoregulacijo, koregulacijo in zunanjo regulacijo. Večina od 24 držav OSCE, ki so sprejele kodekse, se je odločila za samoregulacijo. S tem namenom se vzpostavljajo posebni odbori, katerih naloga je poročanje, preiskave in sankcioniranje članov parlamenta na podlagi kodeksa. Lahko pa je tudi predsednik parlamenta ali predsednikov kabinet tisti, ki je zadolžen za nadzor kodeksa. Takšen sistem imajo na primer Nemčija, Finska, Malta in Švedska. Samoregulacija se predvsem uporablja z namenom, da se ohranja neodvisnost parlamenta od drugih vej oblasti, predvsem je tu mišljena izvršilna veja. Da je samoregulacija učinkovita, je potrebna velika transparentnost skupaj z dolgo demokratično tradicijo. Najbolj učinkovita je torej v sistemih s stabilno in močno demokratično tradicijo.

NEMČIJA

V nemškem Bundesratu posebnega kodeksa nimajo, v Bundestagu pa je kodeks obnašanja poslancev⁴ priloga k poslovniku parlamenta, ki jo je sprejel Bundestag na plenarni seji z navadno večino. Kodeks je za člane parlamenta pravno zavezujoč in vsebuje zlasti načela oziroma obveznosti v zvezi s finančnimi interesi posameznika, s članstvom v upravnih in nadzornih odborih gospodarskih družb, prejemanjem daril in donacij, nasprotju interesov itd. Predsednik in odbor parlamenta sta zadolžena za nadzor izvrševanja (samoregulacija). Poslanci lahko vprašanja v zvezi z etičnim kodeksom naslovijo na predsednika, prav tako sta predsednik in predsedstvo tista organa, ki preiskujeta, ali je prišlo do kršitve kodeksa in ali lahko uvedejo sankcije zoper poslanca. Če poslanec kodeks krši, ga predsednik zasliši in prouči zadevo. Za dodatne informacije lahko prosi tudi vodjo poslanske skupine, ki ji poslanec pripada. V primeru kršitve lahko poslanec prejme opomin, denarno kazen, v primeru hujših kršitev tudi izključitev iz opravljanja dela/suspendiranje.

FINSKA

Finski parlament (Eduskunta) nima etičnega kodeksa. Etična pravila oz. pravila ravnanja vsebujeta finska ustava in poslovnik parlamenta. Finska ustava v členih 29.-

⁴ https://www.bundestag.de/blob/195006/a1232d4a394f7cdee1b9bccc2f374880/code_of_conduct-data.pdf

32. ureja neodvisnost, imuniteto, svobodo govora, ravnanje poslancev in nasprotju interesov. Finska ustava v 31. členu določa, da se mora poslanec obnašati dostojno in spodobno. Do drugih ne sme biti napadalen ali žaljiv. Poslanci so dolžni v skladu s poslovnikom (76.a in 76.b člen) poročati o morebitnem nasprotju interesov, ter javiti premoženjsko stanje ter poročati o prejetih darilih in drugih ugodnostih.

Nadzor nad izvajanjem pravil o vedenju izvaja predsednik parlamenta, predsedstvo, odbor, generalni sekretar in namestnik generalnega sekretarja. Člani parlamenta se lahko glede vprašanj v zvezi s pravili obnašanja obrnejo na generalnega sekretarja, njegovega namestnika ali na glavno pisarno. Na začetku vsakega mandata parlamentarni urad organizira posvetovalno sejo za nove člane parlamenta in se jim predstavijo pravila ravnanja.

Ukrepe zaradi kršitve pravil vedenja lahko odredi predsednik parlamenta in parlament na plenarni seji. Odredi se lahko opomin, začasno izključitev od dela, odvzem imunitete, odvzem mandata ali izguba celotnega oziroma delnega plačila za delo poslanca.

AVSTRIJA

V Avstrijskem parlamentu so načela delovanja (svoboda govora, nezdružljivost s pridobitno dejavnostjo, obveznost prijave finančnih interesov in zasebne zaposlitve, protikorupcijska načela in transparentnost) določena z zakonodajo in parlamentarnimi pravili. Posebnega kodeksa za poslance nimajo.

V ustavi imajo zapisano, da imajo člani nacionalnega in federalnega parlamenta svobodni mandat. Nadalje je njihovo vedenje urejeno v poslovniku. Zapisano je, da se je vsak član parlamenta dolžan udeležiti zasedanja nacionalnega parlamenta in komisije, ki ji je bil dodeljen. Obstajajo tudi določbe, ki zagotavljajo zaupnost sej komisij. Predsednik nacionalnega parlamenta je dolžan varovati pravice in dostojanstvo parlamenta. Kadar koli lahko, še posebej pa v primeru oviranja, sejo za določen ali nedoločen čas prekine. Poslanec, ki krši dostojanstvo parlamenta, uporablja neprimerne besede ali ne upošteva reda predsednika parlamenta, ga lahko predsednik opomni na red, ki ga je treba upoštevati. Vedenje članov parlamenta je urejeno tudi v zakonih, ki se nanašajo na preprečevanje korupcije, nezdružljivost in transparentnost. Nimajo posebnega organa, na katerega bi se lahko člani obrnili za nasvet v zvezi s pravilno razlago pravilnika vedenja. Lahko pa se obrnejo na administracijo parlamenta.

ESTONIJA

Estonski parlament (Riigikogu) je sprejel etični kodeks 17. 12. 2014 (Etični kodeks je sprejel kolegij predsednika Board of Elders, ki je sestavljen iz predsednika, dveh podpredsednikov ter vodij poslanskih skupin).⁵ Etični kodeks vsebuje 18 načelnih norm, ki naj bi jih poslanci estonskega parlamenta upoštevali pri opravljanju svoje

⁵ <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/05/Riigikogu-liikme-hea-tava-ENG.pdf>

funkcije. Kodeks vsebuje tudi praktične primere, kako naj se poslanci obnašajo oziroma postopajo v posameznih konkretnih okoliščinah. Kodeks nima pravno zavezujoče narave in ne vsebuje sankcij za kršitve kodeksa.

BELGIJA

V belgijskem parlamentu imata etični kodeks oba domova – predstavniški dom (Chambre des Représentants) in senat.

Chambre des représentants

Predstavniški dom Chambre des représentants je 19. 12. 2013 sprejel etični kodeks imenovan »Code of Deontology (CoD)«, veljati pa je začel 26. 5. 2014. Poleg CoD vedenje članov parlamenta urejajo tudi ustava, poslovnik in nekateri drugi zakoni. CoD je pravno zavezujoč za člane parlamenta, saj morajo tudi zapriseči, da se bodo ravnali v skladu z njim. Kljub temu pa v poslovniku niso zapisane nobene sankcije, ki bi sledile, če bi prišlo do nespoštovanja kodeksa. CoD se nanaša tudi na osebe članov, osebe njihove politične skupine in tudi tretjih oseb, ki bi delovale v okviru članov in njihovih političnih nazorov. Kodeks se sprejema na plenarni seji parlamenta z navadno večino. Nadzor nad izvrševanjem CoD izvaja predsednik parlamenta in federalna komisija (Federal Commission on Deontology (FCD)). Posameznik, ki se mu določeno pravilo kodeksa ne zdi povsem jasno, lahko za njegovo razlago naslovi vprašanja na pravno službo parlamenta prek predsednika ali generalnega sekretarja. FCD pa lahko razpravlja o splošnih vprašanjih in predlogih, če to zahteva 1/3 članov parlamenta. Ne poznajo sankcij zaradi kršitve CoD, vendar pa se lahko uvedejo ukrepi v primeru kršitev drugih pravil vedenja, ki jih ureja poslovnik. V teh primerih ukrepe izdajo predsednik parlamenta, parlament in pa državni tožilec, če pride do kršitve, ki se preganja po zakonu. Izda se lahko opomin, začasna odstranitev iz prostorov parlamenta in finančna globa. Predstavniški dom ne organizira posebnih predavanj, v sklopu katerih bi se članom parlamenta predstavilo etični kodeks in pravila, ki jih zajema.

Senat

Senat je sprejel etični kodeks 17. 12. 2013 in je začel veljati 16. 4. 2014. Etični kodeks je sestavni del poslovnika in ima enako pravno veljavo kot poslovnik. Etična pravila oziroma pravila ravnanja senatorjev urejata tudi belgijska ustava (npr. nezdržljivost funkcij) in poslovnik senata (npr. 74. člen določa, da morajo senatorji spoštovati kodeks, ki je sestavni del poslovnika, v poslovniku je tudi določena pristojnost odbora (The Federal Committee on Deontology) za zaupno in individualno svetovanje senatorjem in dajanje priporočil glede implementacije kodeksa). Etični kodeks ne predvideva sankcij za kršitve določb, ampak zgolj povzema določbe kazenskega zakonika (npr. korupcija, nasprotje interesov za javne uslužbenke), ki pa v praksi niso izvedljive zaradi parlamentarne imunitete.

Kodeks se poleg članov senata nanaša tudi na njihove asistente in vse osebe, ki bi kakorkoli delovale v njihovem imenu. Senat je tisti, ki sprejme in spreminja kodeks, za takšno dejanje pa se potrebuje navadna večina.

Nadzor nad izvrševanjem kodeksa opravlja federalna komisija (FCD). Posamezni član, ki želi mnenje o posameznih pravilih kodeksa, se lahko obrne na FCD. Senat nima posebnega organa, ki bi preiskoval, ali je prišlo do kršitve pravil vedenja.

ZDRUŽENO KRALJESTVO⁶

Oba domova parlamenta (House of Commons in House of Lords) imata poseben kodeks. Hkrati so k posameznemu kodeksu sprejeli tudi vodič za izvajanje kodeksa. Vodič h kodeksu poslancem pomaga pri izpolnjevanju obveznosti iz kodeksa obnašanja. V kodeksu za poslance je poudarjeno, da je njegov namen pomoč poslancem pri izpolnjevanju njihovih obveznosti. Kodeks določa načela obnašanja poslancev, kot so: nesebičnost, integriteta, nepristranskost, odgovornost, odprtost, poštenost.

Angleški parlament (House of Lords) je leta 2001 sprejel etični kodeks in ga nato leta 2010 še dodatno uredil. Poleg kodeksa ravnanje članov ureja še poslovnik (Declaration of interests in proceedings in Chamber and committee), pravila za prigrasitev stroškov, in splošni zakon, ki se nanaša na kazniva dejanja (The general law relating to criminal conduct). Kodeks nima moči zakona, ampak ima moč resolucij in odločitev parlamenta. Nanaša se tudi na osebje članov, na predlog GRECA pa imajo v pripravi tudi kodeks, namenjen uslužbencem parlamenta. Kodeks se sprejema na plenarni seji z navadno večino. Komisija je tista, ki daje predloge, parlament pa odloča o sprejetju in njegovih spremembah.

Nadzor nad izvrševanjem v največji meri opravljata odbor za standarde in javno življenje in visoki komisariat za standarde. Ukrepe zoper kršitelje lahko uvedejo odbor, sam parlament in visok komisariat. Ukrepi so lahko opomin, začasna odstranitev iz sej ali izguba nadomestila za zasedanje seje.

LUKSEMBURG

Luksemburški parlament Chambre des députés je sprejel etični kodeks na plenarni seji 16. 7. 2014 z večino vseh poslancev in je začel veljati oktobra 2014. Etični kodeks je za člane parlamenta pravno zavezujoč in vsebuje zlasti pravila o poročanju o nasprotju interesov, poročilo o premoženjskem stanju, pravila glede daril itd., medtem ko so pravila o ravnanju poslancev urejena v poslovniku parlamenta. Nadzor nad izvrševanjem njegovih pravil opravlja predsednik parlamenta v sodelovanju s komisijo. Člani parlamenta lahko komisijo povprašajo za razjasnitev posameznih pravil, ki jim niso povsem jasna. Predsednik parlamenta je tisti, ki lahko izreče ukrepe zoper kršitelje kodeksa. V primeru kršitev določb etičnega kodeksa lahko predsednik parlamenta izreče opomin, začasno izključitev iz dela/suspendiranje oziroma izreče neupravičenost do zasedanja/opravljanja določenih funkcij (npr. sodelovanje v uradnih delegacijah parlamenta).

⁶ <https://publications.parliament.uk/pa/cm/cmcode.htm>

POLJSKA

Sejm

Mandat članov spodnjega doma je v večini urejen v ustavi. Poleg ustave mandat članov urejajo drugi predpisi, in sicer Zakon o izvrševanju mandata poslancev in senatorjev (Act on Exercise of the mandate of a Deputy or Senator) in stalni sklepi Sejma in Senata (standing Orders of the Sejm and the Senate). Oba akta sta pravno zavezujoča za člane parlamenta. Leta 1998 je Sejm sprejel resolucijo, imenovano Načela poslanske etike (Principles of Deputies's Ethics). Resolucija je skupek pravil, ki se nanašajo na etično vedenje članov Sejma in je v določeni meri izvršljiva. Etična komisija poslancev lahko v primeru kršitve resolucije izda določene ukrepe, ki pa so načeloma zgolj simbolične narave. Komisija lahko opomni, očita ali graja poslance.

Predsednik parlamenta je tisti, ki nadzoruje izvrševanje pravil ravnanja članov. Posamezni poslanci, ki določenih pravil ravnanja ne razumejo, se lahko obrnejo na urad za raziskavo. Preiskavo morebitnih kršitev pravil ravnanja opravi komisija za etiko poslancev. V primeru ugotovljene kršitve lahko ukrepe zoper kršitelja uvedejo predsednik parlamenta, komisija za etiko poslancev in parlament na plenarni seji.

Na začetku vsakega mandata parlamenta se organizirajo seminarji za novoizvoljene poslance, kjer se jim predstavijo pravice in dolžnosti.

Senat

Zgornji dom parlamenta (Senat) nima sprejetega etičnega kodeksa. Imajo pa več aktov, ki se nanašajo na pravila vedenja; ustavo, pravila in predpise senata ter Zakon o izvrševanju mandata poslancev in senatorjev (Act on Exercise of the mandate of a Deputy or Senator). Senat se lahko odloči, da sprejme etični kodeks, sprejema se ga z navadno večino. Nadzor nad izvrševanjem pravil ravnanja upravljajo predsednik parlamenta, predsedstvo in komisija za etične in senatske zadeve. Komisija za etične in senatske zadeve lahko preiskuje, ali je do kršitve pravil ravnanja prišlo in če je prišlo do kršitve, lahko predsednik parlamenta in komisija izrečeta ukrepe zoper kršitelja. Izda se lahko opomin in zmanjšanje plače (samo za primer neupravičenega izostanka od seje ali komisije).

Učinki uveljavitve etičnih kodeksov⁷:

Tiste države, ki so sprejele etični kodeks, že opažajo veliko pozitivnih učinkov v nacionalnih parlamentih.

Kot prvo - etični kodeks predstavlja jasen nabor pravil in etičnih načel. Ta pravila in načela zvišujejo raven politične profesionalnosti članov parlamenta, prav tako pa tudi civilna družba in javnost dobita jasne kriterije, po katerih ocenjujeta njihovo delo.

⁷ Povzeto po Codes of conduct for national parliaments and their role in promoting integrity: an assessment, 2017 OECD Global anti-corruption integrity forum, dostopno na <https://www.oecd.org/cleangovbiz/Integrity-Forum-2017-Leone-conduct-parliaments.pdf>

Etični kodeksi so se izkazali za koristne pri uvajanju razprave o etičnih standardih in integriteti znotraj parlamenta in med njihovimi člani. Pomembno je namreč, da člani pravilno razumejo pravila, zapisana v kodeksu. Razumevanje pravil etičnega kodeksa je enako pomembno kot samo izvrševanje. Za zagotovitev dobre etične kulture je zato treba zagotoviti možnost, da kadar koli pridobijo nasvet kako posamezna pravila interpretirati.

Zavedati se je treba, da etični kodeks sam po sebi ne more zagotavljati etičnega ravnanja članov parlamenta in ne more preprečiti vseh oblik koruptivnega obnašanja. Kodeks tudi ne more urediti čisto vsakega obnašanja članov, ne glede na to, kako zelo podrobna pravila se vanj zapiše. Vedno obstaja določeno sivo področje oziroma pravila, ki se lahko razlagajo na več možnih načinov. Učinkovitost takšnih pravil je odvisna od načina, kako se jih razlaga, koliko se prilagajajo novim situacijam in kako se dejansko uporabljajo.

Pri samem oblikovanju etičnih pravil je potrebna previdnost in premišljenost. Če bi se določena vprašanja uredila prepodrobno ali neprimerno, bi lahko prišlo do odpora skupine, na katero se nanašajo. Izrednega pomena je torej, da tisti, na katere se etika nanaša, sodelujejo pri oblikovanju oziroma sprejemanju etičnih pravil.

II. PREDLOG BESEDILA:

1. člen

V Etičnem kodeksu državnih svetnikov Državnega sveta Republike Slovenije (020-09/14-27/ z dne 18. 3. 2015) se za 8. členom doda nov 8.a člen, ki se glasi:

»8.a

Nasprotje interesov

Državni svetnik mora biti pri opravljanju funkcije pozoren na vsako dejansko ali možno nasprotje interesov in mora storiti vse, da se mu izogne.

Državni svetnik svoje funkcije ne sme uporabljati zato, da bi sebi ali komu drugemu uresničil kakšen nedovoljen zasebni interes.«.

2. člen

Za 11. členom se doda nov 11.a člen, ki se glasi:

»11.a člen

Usposabljanje ter zaupno svetovanje

Mandatno-imunitetna komisija Državnega sveta je pristojna za splošno svetovanje, usmerjeno in stalno seznanjanje ter usposabljanje državnih svetnikov na področju etike in integritete ter razlago določb kodeksa.

Posebni svetovalec, ki ga določi sekretar Državnega sveta, je pristojen za usmerjeno in zaupno svetovanje državnim svetnikom o njihovih pravnih dolžnostih v konkretnih okoliščinah.«.

3. člen

Te dopolnitve Etičnega kodeksa državnih svetnikov Državnega sveta Republike Slovenije začnejo veljati z dnem sprejema na seji Državnega sveta in se objavijo na spletni strani Državnega sveta.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. ČLENU:

Predlagana dopolnitev v Etični kodeks dodaja ureditev nasprotja interesov. Državni svetniki morajo biti pri opravljanju funkcije pozorni tako na dejansko kot tudi na videz nasprotja interesov in morajo storiti vse, da se mu izognejo.

Nasprotje interesov prvotno ureja že ZIntPK (37. - 40. člen), in sicer dolžnost izogibanja nasprotja interesov, posledice neupoštevanja dolžnosti izogibanja ter postopek ugotavljanja nasprotja interesov. Njegove določbe veljajo tudi za državne svetnike.

Državni svetniki morajo biti pozorni na vsako dejansko ali možno nasprotje interesov in morajo storiti vse, da se mu izognejo.

Državni svetniki svoje funkcije ne smejo uporabiti zato, da bi sebi ali komu drugemu uresničili kakšen nedovoljen interes.

Posledice neupoštevanja dolžnosti izogibanja so urejene v 38. členu ZIntPK, in sicer mora državni svetnik, ki ob nastopu funkcije ali med njenim izvajanjem ugotovi nasprotje interesov ali možnost, da bi do njega prišlo, o tem takoj obvestiti predsednika Državnega sveta. V primeru predsednika Državnega sveta, ta o tem obvesti KPK. Ob tem mora takoj prenehati z delom v zadevi, v kateri je prišlo do nasprotja interesov, razen če bi bilo nevarno odlašati.

Predsednik Državnega sveta oziroma KPK o obstoju nasprotja interesov odloči v 15 dneh in s svojo odločitvijo seznaniti državnega svetnika oziroma predsednika Državnega sveta.

K 2. ČLENU:

Z drugim členom se predlaga dopolnitev Etičnega kodeksa z določbo, ki ureja izobraževanje in zaupno svetovanje državnim svetnicam in svetnikom.

V prvem odstavku se predlaga pristojnost Mandatno-imunitetne komisije za usmerjeno in stalno izobraževanje in svetovanje državnim svetnikom v zvezi z etiko in integriteto, za organizacijo izobraževanj in seminarjev na temo integritete in lobiranja ter za razlago določb Etičnega kodeksa.

Skladno s predlagano dopolnitvijo sekretar Državnega sveta določi posebnega svetovalca, ki je zaupanja vredna oseba in ima znanje s področja integritete. Naloga posebnega svetovalca je usmerjeno in stalno obveščanje državnih svetnikov ter zaposlenih o etiki in integriteti ter zaupno svetovanje državnim svetnikom glede praktičnih posledic njihovih zakonskih dolžnosti v konkretnih okoliščinah.

K 3. ČLENU:

Tretji člen predlaganih dopolnitev vsebuje končno določbo, po kateri začnejo dopolnitve veljati z dnem sprejema na seji Državnega sveta ter se objavijo na spletni strani.